

KULTURNA DEDIŠČINA IN KRAJINA: OHRANJANJE, OBNOVA, REVITALIZACIJA - MOŽNOSTI IN PRILOŽNOSTI

Interdisciplinarni posvet

Zavod Putscherle

*v sodelovanju s Slovenskim etnološkim društvom
in Oddelkom za etnologijo in kulturno antropologijo
Filozofske fakultete UL*

5. Dnevi kočevarske kulture

Kulturni center Kočevje

Kočevje 26. 9. 2019

Kulturna dediščina in krajina: ohranjanje, obnova, revitalizacija – možnosti in priložnosti

Anja Moric

Kočevsko, kraško pokrajino na jugu Slovenije, so zaznamovale posebne – pogosto tragične – zgodovinske okoliščine. V tridesetih letih 14. stoletja so Ortenburžani s svojih posestev z vzhodne Tirolske in Koroške začeli iz gospodarskih razlogov na Kočevsko naseljevati svoje podložne kmete. Na Kočevskem se je zato oblikovalo zanimivo mešano jezikovno območje, ki je obstajalo 600 let. Že v času gospodarskih kriz se je prebivalstvo iz teh za poljedelstvo neugodnih krajev množično izseljevalo. Največja tragedija pa je območje doletela med drugo svetovno vojno, ko se je na podlagi sporazuma med okupacijskima Italijo in Nemčijo večina (nemško govorečega) prebivalstva izselila v nemški rajh.

Kočevska je utrpela ogromno gmotno škodo. Večina, zlasti odročnejših, naselij je bila opuščena in med italijansko ofenzivo požgana, mesto Kočevje pa je bilo drugo najbolj poškodovano mesto v Sloveniji. Tragična zgodovina sega tudi v obdobje po vojni, saj je Kočevska postala prizorišče množičnih pobojev in kazenskih taborišč, obsežen del območja pa je pripadel t. i. zaprtemu območju Kočevska reka. Uničena je bila večina sakralnih objektov, s tem pa izgubljena bogata nepremična kulturna dediščina.

V petdesetih letih 20. stoletja so v skorajda izpraznjeno pokrajino prišli priseljenci iz drugih slovenskih krajev in si tam ustvarili nova življenja. Poleg peščice kočevskih Nemcev, ki se niso izselili, je na tem območju tradicionalno prisotna še romska skupnost in nekatere novodobne priseljenke skupnosti (Hrvati, Srbi). Vsako leto se na obisk vrača vse več izseljenih kočevskih Nemcev in njihovih potomcev, ki iščejo svoje korenine. Kulturne prvine s tega območja so se razširile po svetu, saj se poleg Slovenije ohranjajo tudi v ZDA, Kanadi, Avstriji in Nemčiji, kamor so se Kočevarji izselili. Kočevska je danes znana predvsem po obsežnih (pra)gozdovih in velikih zvereh, elementi kulturne dediščine, ki bi lahko obogatili življenje prebivalcev teh krajev kot tudi izkušnjo turistov, pa so (bili) zapostavljeni celo do te mere, da tod pogosto slišimo pomisleke, ali na Kočevskem sploh imamo kulturno dediščino. Lahko bi rekli, da se je s pretrgano kontinuiteto poselitve izgubil tudi odnos do kulturne dediščine, ki ostaja, predvsem etnološko in arheološko, slabo raziskana.

Nepoznavanje kulturne dediščine se (med drugim) odraža v pomanjkanju občutka skupne identitete in občutka pripadnosti prebivalcev tej regiji. Z vprašanji o lastni identiteti in dediščini se soočajo tudi kočevski Nemci, ki se niso izselili, saj se zaradi asimilacije in sodobnega načina življenja vse bolj izgubljajo prvine njihove nesnovne dediščine. V zadnjem času, ko se Kočevska vse bolj gospodarsko razvija in smo obenem priča vse večjemu turističnemu obisku, se pojavlja tudi potreba po interpretaciji kulturne dediščine območja oz. po njeni revitalizaciji. Prav pestra preteklost in način, kako se z njo srečujemo v sedanjosti, odpira možnosti za nova znanstvena spoznanja kot tudi za razmislek, kako bomo z dediščino upravljali, da bo le-ta služila dobrobiti prebivalcev in jih združevala, namesto razdvajala.

Z organizacijo strokovno-znanstvenega posveta želimo odpreti prostor za razpravo in razvoj konstruktivnih rešitev na področju ohranjanja in interpretacije kulturne dediščine na Kočevskem in v Sloveniji, raziskati možnosti, ki jih le-ta ponuja na področju integracije manjšin, prispevati k povezovanju akterjev iz različnih institucij in lokalnega okolja ter k razvoju novih kulturno-turističnih produktov.

PROGRAM

8:30

Registracija udeležencev

9:00

Pozdravni nagovori

Anja Moric, Zavod Putscherle, direktorica
Alenka Černelič Krošelj, predsednica SED
Božidar Jezernik, Oddelek za etnologijo in kult. antrop. FF UL
Vladimir Prebilič, župan Občine Kočevje

9:15–10:30

Božidar Jezernik: Razmislek o dediščini
Anja Moric: Zakaj interpretirati kulturno dediščino na Kočevskem?
Marjeta Keršič Svetel: Interpretacija dediščine in vloga te
komunikacijske stroke v vsakdanjem življenju
Alenka Černelič Krošelj: Dediščina Kočevjarjev in Posavje: ravnanje s
skupno težko dediščino

10:30

Odmor za kavo

10:45–12:45

Mitja Ferenc: Tragična dediščina Kočevske
Jerneja Ferlež: Kako razbremeniti pogled na »težko dediščino«
Vesna Jerbič Perko: Dediščina Kočevske – pasti in izzivi
Jana Mlakar: (Ne)ohranjanje rudarske in industrijske dediščine v Zasavju

12:45

Odmor za kosilo

14:00–15:30

Vito Hazler: Ohranjanje kulturne dediščine - primeri iz prakse
Dušan Štepec: Problematika varstva in ohranjanja materialne kulturne dediščine Kočevarjev na območju Črmošnjiške doline in Kočevskega roga

Marko Smole: Zasebna iniciativa Palčave šiše na primeru ureditve etnografske zbirke pri Mnčkenih na Travi ali obujanje kulturnih povezav
Uroš Jelenovič: Kostel, dežela vode, zgodb iz preteklosti in praznih hiš

15:30

Odmor za kavo

15:45–17:15

Tanja Štajdohar Urh: Opuščene kočevarske vasi in kulturna krajina
Bojan Kocjan in Katja Konečnik: Gozdni prostor Kočevske in kulturne dediščina
Jože Bavcon in Blanka Ravnjak: Pomen travnatih površin na Kočevskem

17:15

Sklepna razprava